

Izvorni znanstveni rad

UDK 347.67:930.85(497.5-37Opatija)''17''

DOI: <https://doi.org/10.54130/zl.11.1.2>

Robert Doričić

Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet

Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini

Sveučilište u Rijeci, Fakultet zdravstvenih studija

Katedra za javno zdravstvo

Viktora Cara Emina 5, HR-51000 Rijeka

robert.doricic@medri.uniri.hr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4948-956X>

Marko Medved

Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet

Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini

Braće Branchetta 20, HR-51000 Rijeka

marko.medved@medri.uniri.hr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2221-9121>

MALOMUNSKI KODICIL IZ 18. STOLJEĆA – CRTICA IZ PROŠLOSTI SVAKODNEVICE OPATIJSKOGA KRASA

U bogatoj ostavini povjesničara i svećenika dr. sc. Maksa Peloze čuva se nadopuna oporuke (kodicil) Jurja Samse (izv. *Giorgio Samsa*) iz sela Male Mune. Ta je razredba posljednje volje oporučitelja zapisana pred svjedocima 1754. godine rukom lokalnoga dušobrižnika. Osim što daje uvid u prošlost nasljednopravnih odnosa, ona predstavlja višestruko vrijedan izvor za istraživanje novovjekovne prošlosti na području Opatijskoga krasa kojemu selo Male Mune pripada, osobito uzimajući u obzir rijetkost takvoga arhivskoga gradiva.

Polazeći od sadržajne analize kodicila, autori donose pregled teritorijalno-crkvene pripadnosti sela Male Mune sredinom 18. stoljeća te predstavljaju u kodicilu zabilježene antroponime i mikrotoponime koji svoje postojanje svjedoče i danas.

Ključne riječi: Male Mune, 18. stoljeće, kodicil, povijest svakodnevica

1. Uvod

Male Mune najzapadnije su selo Opatijskoga krasa na sjevernom, planinskom dijelu istarskoga poluotoka. Danas se nalaze u sastavu Općine Matulji u Primorsko-goranskoj županiji. Nekadašnje obradive površine i šuma u okružju sela na sjeverozapadu graniče s Istarskom županijom, a na sjeveroistoku s Republikom Slovenijom. Istočno od Malih Muna nalazi se susjedno mjesto Vele Mune. Male Mune, zajedno s Velim Munama i 3 km udaljenim Žejanama, čine kulturno-povijesnu cjelinu u kojoj ih, osim zajedničke prošlosti, povezuju elementi tradicijske baštine. Sva tri sela u srednjem vijeku pripadala su gospoštiji Rašpor. Mune se prvi put spominju oko 1330. i 1358. godine (Peloza 1983). Urbar Rašporske gospoštije iz 1394. godine navodi Gornje Mune (*Mune de supra*), naselje koje kasnije postaje današnje Vele Mune, te Donje Mune (*Mune de subtus*), danas Male Mune (Bertoša 2017). Vlast (stečenu ratnim pravom) nad Gornjim Munama, Donjim Munama i Žejanama od prve polovice 16. stoljeća ima Krsto Frankopan Brinjski (1521. – 1525.). Upravo se u to vrijeme datira naseljavanje triju sela precima današnjega stanovništva, i to najvjerojatnije između 1510. i 1525. godine (Peloza 1983). Nakon Krste Frankopana Brinjskoga tim područjem upravlja Nikola Jurišić (1525. – 1535.), zatim mletačka obitelj Gvardi (1535. – 1550.), obitelj Monesis (1550. – 1577.), a onda tršćanski moćnici Ludovico i Cristoforo Bonomo (1586. – 1597.). Potom dolazi Riječanin Franjo Knežić (1601. – 1614.), nakon njegove smrti 1636. godine izvršitelji oporuke te na koncu riječki samostan benediktinki (1663. – 1791.) (Bertoša 2017).

Poznato je da je glavni poticaj za dolazak benediktinki u Rijeku dao Riječanin Franjo Knežić koji je u tu svrhu ostavio svoju gospoštiju u Munama.¹ Nakon toga gradske su vlasti Rijeke preuzele upravu nad tim posjedom, sačinile plan izgradnje samostana i redovnicama namijenile već postojeću gradsku crkvu sv. Roka, sagrađenu nadomak župne crkve koncem 16. stoljeća kao zavjet od kuge. Godine 1663. u Rijeku stižu prve monahinje iz Trsta i s Raba, a potom i više kandidatkinja iz Rijeke te započinje život prvih redovnica grada (Ostojić 1964).

Benediktinke su prva ženska redovnička zajednica koja se pojavljuje u povijesti Rijeke. Od sredine 17. stoljeća do Prvoga svjetskog rata nalazile su se u samostanu uz crkvu sv. Roka u samom središtu grada, a otad do 1948. godine žive u novoizgrađenom samostanu na Podmurvicama, gdje potom grade crkvu sv. Josipa.² U egzodusu Talijana nakon Drugoga svjetskog rata, uz većinu klera i redovništva, Rijeku su napustile i benediktinke. Našle su utočište u samostanu

¹ Neimenovani autor kronike Župe Mune, najvjerojatnije župnik Fran Pospišil, oko 1919. godine (Doričić i Doričić 2016) piše da je ime sela Vele Mune izvedeno iz riječi *nune* (= opatice), a koje je s vremenom promijenjeno u Mune (usp. *Kronika župne crkve sv. Marije Mand. na Munah*). To se tumačenje toponima Mune sačuvalo u usmenoj predaji u susjednim Žejanama još u drugoj polovici 20. stoljeća. Robertu Doričiću ispričao je to za života djed Miho Doričić *lu Ovčarić/Doričićev* (1927. – 2015.).

² O povijesti riječkih benediktinki v. Cristofoli 1931, Medved 2022, Medved 2023a i Medved 2023b.

sv. Danijela u gradu Abano Terme u okolici Padove, nekoliko kilometara od muškoga benediktinskog samostana u Praglji. Benediktinke su sa sobom ponijele i samostanski arhiv, a to je uzrokovalo nepoznavanje povijesti toga samostana, važnoga i za povijest Muna (Medved 2022). Među arhivalijama sačuvan je i urbar³ gospoštije Mune iz 1728. godine, *Urbario Della Signoria di Mune Giurisdizione del Venerab(il)e Monastero di S. Rocc(o) dell'ord(in)e di S. Benedetto in Fiume Ricavato dall'altro libro nell'Anno 1728.* (AMBAT).

Kada je riječ o upravi Knežićevom ostavštinom, iz arhivalija arhiva riječkih benediktinki razabire se nedovoljna briga o toj gospoštiji onih koji su, kako u razdoblju nakon Knežićeve smrti i preuzimanja Muna riječkih redovnica, tako i nakon toga, izravno vodili dobra u Munama. Dovoljno je spomenuti da se dio toga arhivskoga gradiva nalazi u aktima kojima su benediktinke nadjenule naziv *Scritti antichi concernenti i possessi... che le Monache un poco alla volta si sono lasciate rubare* (Spisi koji se tiču drevnih dobara... koje su monahinje dopustile da im postupno budu pokradena). U vezi s poteškoćama vođenja dobara u Munama spomenimo da se u arhivu samostana sv. Danijela u gradu Abano Terme nalazi i knjiga *Libro delle consulte contro il signor Pietro Cicolini, per la pia opera Chnesich...*, u kojoj je 2020. otkriveno nekoliko srednjovjekovnih glagoljskih fragmenata.⁴

Mune, koje u crkveno-upravnom smislu obuhvaćaju područje ranije spomenutih sela, bile su kapelanija ili vikarijat ovisan o Župi Jelšane (danas na teritoriju Republike Slovenije) unutar biskupije sa sjedištem u Trstu (Peloza 1983). Tršćanska biskupija, uspostavljena koncem 6. stoljeća tijekom austrijskih crkvenih reformi, odnosno bulom *Locum beati Petri* iz 1828. godine, jednakopravno se spaja s Koproj i otad se naziva Tršćansko-koparskom.

Župa sv. Marije Magdalene u Velim Munama utemeljena je 1863. godine (Peloza 1983). Nastankom Riječke biskupije 1925. godine četiri su župe iz Tršćansko-koparske biskupije ušle u novu dijecezu. Tada je, nastankom biskupije u Rijeci, jelšanski dekanat podijeljen, pa je Župa Jelšane s kapelanijama Podgraje i Brgud prešla u sastav nove dijeceze, dok su župe dekanata Hrušica, Vele Mune, Golac, Vodice s kapelanijama Pregarje i Podgrad te Starod iz Župe Jelšane ostale u sastavu Tršćansko-koparske biskupije. Bulom osnutka Riječke biskupije određeno je da granice nove dijeceze slijede granice civilne Kvarnerske provincije. U međuvremenu je 1928. godine provincija sa sjedištem u Rijeci proširena i na slovenske općine Podgrad i Materija (u talijanskim izvorima Castelnovo i Matteria) koje su dotad pripadale Istarskoj provinciji i bile pod crkvenom jurisdikcijom tršćansko-koparskoga biskupa. Poštujući normu po kojoj biskupijske

³ Urbari kao zbirke propisa koji uređuju odnose vlastelina i o njemu ovisnoga seljaštva te njihove uzajamne obveze na određenom vlastelinstvu prvorazredan su izvor istraživanja povijesti. Sve do sredine 18. st. i vladavine Marije Terezije urbari su bili privatnopravni dokumenti koje su sastavljali uglavnom sami vlastelini. Već obrađeni urbari povezani s Munama su oni iz 1394., 1574. i 1619. godine. Usp. Margetić 1996.

⁴ Usp. Kuhar i Medved 2021.

granice slijede civilnu administrativno-upravnu podjelu, Konzistorijalna kongregacija je 28. travnja 1934. godine izmijenila granice između Tršćansko-koparske i Riječke biskupije. Biskupiji u Rijeci pripale su župe Brezovica (sv. Stjepana Mučenika), Golac (sv. Nikole), Vodice (sv. Martina), Hrušica (sv. Krševana), Vele Mune (sv. Marije Magdalene) te kapelanije Slivje (sv. Martina), Podgrad (sv. Jakova), Pregarje (sv. Lovre), Starod (sv. Josipa). Dekretom od 8. lipnja 1934. godine riječki je ordinarij Antonio Santin odredio da se promjene provedu 15. lipnja, na blagdan sv. Vida i Modesta, zaštitnika grada Rijeke i biskupije⁵ (NAR). Danas je Župa Vele Mune u sastavu Opatijskoga dekanata Riječke nadbiskupije.

2. Dopuna oporuke (kodicil) Jurja Samse iz 1754. godine

U ostavštini Maksa Peloze, koja se čuva u knjižnici Sjemeništa u Rijeci (bivšoj knjižnici Teologije u Rijeci), pohranjen je izvor koji nam daje, iako fragmentaran, uvid u svakodnevicu na području gospoštije Mune polovicom 18. stoljeća. Dokument se čuva u kutiji u kojoj se nalaze i druga arhivska vrela koja se odnose na prošlost današnje Župe Mune i njoj pripadajućih naselja: središta Župe, Velih Muna, te susjednih sela Male Mune i Žejane. Riječ je o nadopuni oporuke, tj. kodicilu⁶ ostavitelja Jurja Samse (izv. *Giorgio Samsa*). Spis je sastavljen na papiru, pisan talijanskim jezikom i tamnom tintom. List nije paginiran, a okvirnih je dimenzija lista formata A3 presavijenoga napola jednom po dužoj te dvaput po kraćoj osi. Prva stranica donosi cjelokupan sadržaj takvoga tipa privatnopravne isprave, dok su na gornjoj polovici druge stranice zapisana imena i prezimena svjedoka, a u najnižem desnom polju ime i prezime dušobrižnika, ujedno pisara te isprave. Nadopuna oporuke napisana je na talijanskom jeziku te u prilogu donosimo njezin prijepis i slobodan prijevod na suvremeni hrvatski standardni jezik.

2. 1. Sadržaj isprave

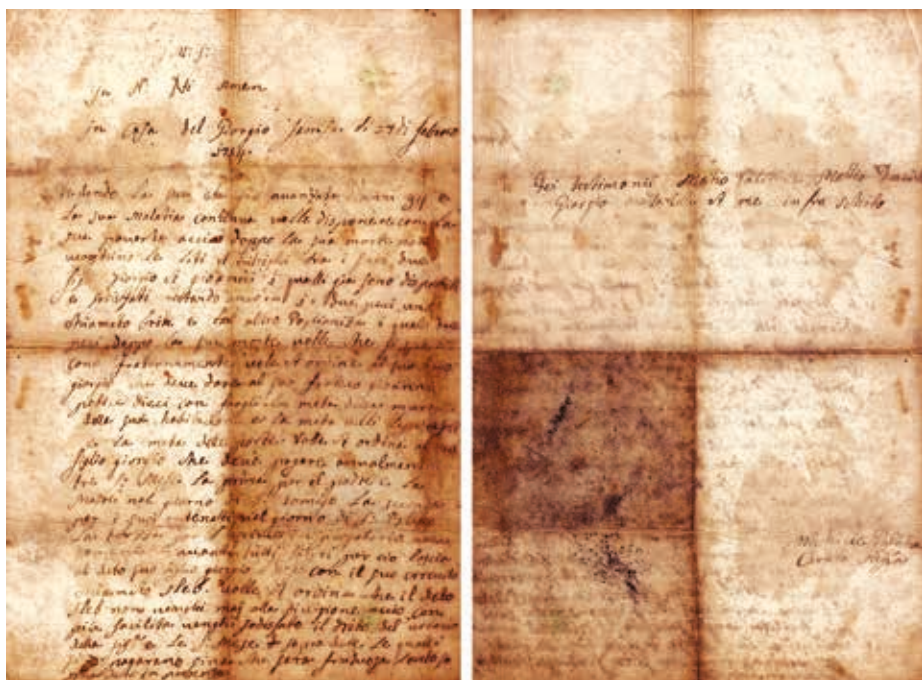
Dokument započinje uobičajenom invokacijom *In nomine J(esu)*. [...] *Amen*. Sam korpus teksta donosi okolnosti nastanka pravnoga čina, odnosno ističu se starost i bolest oporučitelja. Najduži dio sačinjava *dispositio*, odnosno odredbe kodicila. Spis nema osobitih grafičkih znakova.

Nadopuna oporuke sastavljena je u kući oporučitelja Jurja Samse 27. veljače 1754. godine. Naglašavajući visoku dob i bolest koja napreduje, 94-godišnji

⁵ Usp. *Bollettino del Clero della Diocesi di Fiume* 1934.

⁶ Prema saznanjima autora dosad nisu objavljeni rezultati analize sličnih povijesnopravnih izvora na području Opatijskoga krasa, a koji datiraju iz 18. stoljeća. Na širem arealu kojemu pripada Opatijski kras možemo istaknuti istraživanja lovranske svakodnevice 18. stoljeća koja se temelje upravo na analizi oporuka lovranskoga notarijata iz 18. stoljeća, pisanih na hrvatskom jeziku (Eterović i Eterović 2013) i onih na talijanskom jeziku (Doričić i Eterović 2014, Doričić i Eterović 2016 te Nežić 2019).

starac želi ostaviti svojim sinovima Jurju (izv. *Giorgio*) i Ivanu (izv. *Gioanni*), koji su već ranije između sebe podijelili očev imetak, preostala dva posjeda te određuje druge obveze nasljednika. Tako sin Juraj prema očevoj zapovijedi ima dati bratu Ivanu novčani iznos od 10 petica⁷ (izv. *petice*) potreban za podmirenje polovice troškova građevinskoga materijala (kamene i drvene građe te vrata) potrebnoga za gradnju i opremanje bratove kuće.⁸ Nadalje, nasljednik Juraj obavezan je godišnje plaćati služenje misa zadušnica za roditelje, i to na blagdan sv. Tome, za svoje pretke na blagdan sv. Blaža, a za duše u čistilištu nedjeljom uoči Svih svetih.⁹ Potonje misne obveze financirat će se iz vrta Žleb (izv. *Sleb*) koji ostaje Jurju. Sastavljanju te isprave koju je zapisao Mihael Paliha (izv. *Michiele Palicha*) prisustvovala su trojica svjedoka, Matej Valetić (izv. *Mattio Valetich*), Matej Dučić (izv. *Mattio Ducich*) i Juraj Ovčarić (izv. *Giorgio Ouzarich*).

Slika 1a i 1b. Dopuna oporuke (kodicil) Jurja Samse, Male Mune, 27. veljače 1754.

⁷ Petica je dvanaesti dio soldina, mletačkoga novca (Botica i Brčić 2017), odnosno četvrtina ili petina forinte (Rački 1947).

⁸ U malomunskom se kodicilu ne spominju izrijekom nikakvi elementi pokućstva ili druga pokretna imovina, odnosno osobne stvari ostavitelja, primjerice, odjeća i obuća, nakit, oruđe ili alat i slično, koje su mogli baštiniti nasljednici. Usp. Doričić i Eterović 2016.

⁹ Kao i u lovranskim oporukama iz 18. stoljeća koje sadrže broj misa zadušnica na koje se obvezuje nasljednike da su ih dužni naručiti za oporučitelje ili za one za koje oporučitelji tako odrede, i u malomunskom je kodicilu ta obveza kvantificirana na 3 mise godišnje. Međutim, u njemu se kao obveza nasljednika ne spominju hodočašće na sveta mjesta ili obveze povezane s pokopom oporučitelja. Usp. Eterović i Eterović 2013.

2. 2. Prostorno određenje nastanka kodicila

Iako u ispravi nije izrijekom navedeno mjesto na području tadašnje gospoštije Mune u kojem je ta isprava sastavljena, u razrješenju te nedoumice pomoći će nam upravo analiza antroponima i toponima koji se u njoj spominju.

Na to da se predstavljenoj ispravi s punim pravom može pridodati atribut malomunska, tj. da je zapisana u mjestu Male Mune, jasno upućuju u njoj zabilježena prezimena aktera, odnosno sudionika iskaza posljednje želje oporučitelja. Navedena redoslijedom pojavljivanja u nadopuni oporuke, prezimena Samsa, Valetić, Dučić i Ovčarić posvjedočena su i prije 1754. godine u drugim dostupnim arhivskim izvorima i literaturi, a odnose se na onodobne stanovnike upravo i isključivo mjesta Male Mune. Ta su prezimena primarno, barem do druge polovice 20. stoljeća, bila osnova prezimenskoga fonda Malih Muna.¹⁰ Ujedno, ona su bila markerom pripadnosti njihovih nositelja spomenutomu mjestu, osobito u odnosu na stanovništvo susjednih Velih Muna i neznatno udaljenih Žejana.

Prezime Samsa spominje se prvi put u urbaru iz 1728. godine, i to upravo u popisu podložnika za selo Male Mune (izv. *Indice delli Terreni et Suditti di Mune picole*). Tada u Malim Munama postoje četiri općinara, tj. obveznika urbarijalnih podavanja koji nose to prezime¹¹. Tri upisana obveznika s tim prezimenom braća su Anton (izv. *Anton/Antonio*), Jure (izv. *Jure/Giure*) i Luka (izv. *Luca*) koji dijele posjed svojega pokojnog oca Mateja (izv. *Matte*). Četvrti je Juraj Samsa Tomin (izv. *Jure Samsa di Tome*). U istom su urbaru, prema dosad dostupnim arhivskim izvorima, prvi put u popisu obveznika, i to u onom za Male Mune, zabilježena prezimena Valetić i Dučić. U oba slučaja bila je riječ o po jednom podložniku, i to Ivanu Valetiću (izv. *Iue Valetich*) i Jurju Dučiću (izv. *Jure Ducich*).

Prema dostupnim izvorima prezime Ovčarić spominje se na tome području u popisu graditelja munskega grada iz 1585. godine¹². Iako spomenuto među nadničarima koji su radili na toj utvrdi, ono se ne spominje među podložnicima u urbarima triju sela, Velih Muna, Malih Muna i Žejana,¹³ sve do urbara iz 1728. godine kada je posvjedočeno jedino u selu Male Mune u kojem tada živi osam općinara koji nose to prezime. Za neke su od njih nakon imena i prezimena

¹⁰ Prema prvom poslijeratnom popisu iz listopada 1945., učinjenom za potrebe razgraničenja tadašnje Jugoslavije i Italije, prezime Samsa bilo je najzastupljenije prezime u Malim Munama i zabilježeno je kod 21 obitelji, a Ovčarić kod 9 obitelji. Prezime Dučić zabilježeno je kod jedne obitelji (Roglić i dr. 1946). U istome je popisu prezime Valetić, neispravno upisano kao Valentić, evidentirano kod 10 malomunskih obitelji. Usp. *Status animarum Parochiae: Mune ab anno 1909...*

¹¹ Prema ranijim urbarima koji su uređivali odnose između feudalca i posjednika na munsko-žejanskom području obradiva je površina bila podijeljena na tzv. selišta za koja je općinar – uživatelj posjeda plaćao feudalcu određena naturalna i novčana podavanja (Margetić 1996).

¹² Munski grad izgrađen je 1585. godine na visoravni Golopust istočno od današnjega naselja Vele Mune, s ciljem osiguranja austrijsko-mletačke granice. Uništila ga je mletačka vojska 30. studenoga 1616. godine tijekom Uskočkoga rata (Margetić 1996, Bertoša 2017).

¹³ Usp. Margetić 1996.

navedeni i njihovi nadimci: Crip (izv. *Stipe Ouzarich Zrip*), Meštrić (izv. *Matte Ouzarich Mestrich*) i Trtan (izv. *Gergo Ouzarich Tertain*).

U urbaru iz 1728. godine koji se koristi još 1739. godine nijedno se od navedenih prezimena ne navodi u drugim mjestima tadašnje gosposltije Mune, tj. u Velim Munama i Žejanama.

Pisar toga iskaza posljednje volje Jurja Samse bio je dušobrižnik Mihael Paliha. To prezime nije zabilježeno ranije, ali ni kasnije na munsko-žejanskom području. Međutim, nalazimo ga na popisu kastavskih podložnika iz 1723. godine (Munić 2002).

Oporučitelj Juraj Samsa ostavlja u nasljedstvo svojim sinovima u jednakim dijelovima posjede zvane Brih i Poljanica (izv. *Poglianiza*). Dodatno, za podmirenje obveza prema urbaru gosposltije (izv. *urbario della Sig.^a*) te za naručivanje misa zadušnica¹⁴, na koje otac obvezuje jednoga od dvojice nasljednika, sina Jurja, ostavlja vrt zvan Žleb. Prema digitalnom pregledniku dostupnom na mrežnim stranicama Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije te Državne geodetske uprave, toponim Brig (*Slika 2.*) u katastarskoj općini Mune obuhvaća 119 katastarskih čestica koje se nalaze istočno odnosno jugoistočno od naselja Male Mune („Uređena zemlja” 2024). To područje danas presijeca županijska cesta 5012, Jelovice (granica RH – Slovenija) – Vele Mune – Permani (DC8) („Popis i karta cesta” 2024). Toponim Polaniza zabilježen je u prvoj polovici 19. stoljeća u Franciskanskom katastru za katastarsku općinu Vele Mune (AST), a danas je posvjedočen u dvama oblicima, Poljanica/Poljanice (Eterović 2016). Taj toponim nose katastarske čestice od broja 4082/4 do broja 4116 u katastarskoj općini Mune¹⁵, a smještene su sjeverozapadno u odnosu na naselje Male Mune. Danas je riječ o području nekadašnjih pašnjaka i šuma, koje sjeverno graniči s katastarskom općinom Račice u Sloveniji. Iako danas nije posvjedočen toponim Žleb, neposredno uza stambene kuće i gospodarske zgrade istočnoga dijela Malih Muna u pravcu sjevera nalaze se katastarske čestice 3157, 3187, 3207, 3211/2 koje nose ime Žlib (*Slika 2.*).¹⁶

¹⁴ U popisu posjednika urbar iz 1728. godine navodi upravo Jurja Samsu Tominog. I dok s jedne strane možemo pretpostaviti da je riječ upravo o oporučitelju s obzirom na period od sastavljanja urbara (1728.) do pisanja nadopune oporuke, to može potkrijepiti još jedna pretpostavka. Naime, oporučitelj Juraj Samsa zapovijeda sinu Jurju da ima naručivati mise zadušnice za oca i majku, i to na blagdan sv. Tome. Moguća motivacija naručivanja misa na dan toga sveca može biti upravo istovjetnost imena sveca s imenom oporučiteljeva oca. Dok motivaciju slavljenja misa na dan sv. Tome možemo ponuditi, ostaje nejasna ona za svetkovinu sv. Blaža. Ovdje možemo napomenuti da na području današnje župe nema titulara ni jednoga sakralnog objekta ili oltara posvećenoga tomu svecu, a u prošlosti nije zabilježena svetkovina u čast spomenutih svetaca. V. Luca 2016.

¹⁵ Katastarska općina Vele Mune danas se vodi pod imenom Mune i obuhvaća područje dvaju naselja, Velih Muna i Malih Muna, te okolno poljoprivredno i drugo područje.

¹⁶ Toponim Sleb, u današnjem katastru evidentiran u obliku Žlib, nalazi se na području posjednika iz Velih Muna i Malih Muna. Od svih katarskih čestica ubicirane su one koje se nalaze na području Malih Muna.

Slika 2. Lokaliteti Brig i Žlib u katastarskoj općini Mune. Izvor podloge: „Uređena zemlja”, 2024.

3. Zaključak

Prema dostupnim spoznajama dopuna oporuke Jurja Samse iz 1754. godine jedini je dosad objavljeni povijesni izvor koji nam, iako sažeto, omogućuje doticaj s malomunskom svakodnevicom sredinom 18. stoljeća. Određenje naselja na području tadašnjega vikarijata Mune u kojemu je sastavljena ta isprava omogućili su u njoj zabilježeni antroponimi i toponimi, koji na tom području postoje i danas. U kontekstualiziranju toga kodicila, odnosno za poznavanje povijesti toga prostora u 18. stoljeću i njegovo istraživanje, od velike je važnosti uzimanje u obzir benediktinki samostana sv. Roka u Rijeci. One su na temelju oporuke Franje Knežića dobile tu gospoštiju od svojega dolaska 1663. godine i držale je do pred kraj 18. stoljeća, kada su je prodale. Dosad nedovoljno istraženo arhivsko gradivo riječkih benediktinki od egzila 1948. godine u samostanu sv. Danijela u gradu Abano Terme sadrži vrijedne podatke povezane i s područjem toga dijela Opatijskoga krasa, odnosno triju sela, Velih Muna, Malih Muna i Žejana.

Izvori i literatura

1. Archivio di Stato di Trieste [AST], *Catasto franceschino*, (1818-XX sec.), 303. C07 Mappa catatsale de Comune di Mune grande, foglio VII, sezione VII (1820-sec. XIX ultimo quarto). URL: <https://a4view.archiviodistatotrieste.it/patrimonio/4d21722c-45b4-43e0-980d-d2b2f923c50b/303-c-07-mappa-catastale-del-comune-di-mune-grande-foglio-vii-sezione-vii-1820-sec-xix-ultimo-quarto> (20. studenoga 2024.).
2. Archivio Monastero benedettine S. Daniele, Abano Terme – Arhiv samostana benediktinki sv. Danijela Abano Terme [AMBAT], *Urbario Della Signoria di Mune Giurisdizione del Venerab(il)e Monastero di S. Rocc(o) dell'ord(in)e di S. Benedetto in Fiume Ricavato dall'altro libro nell'Anno 1728*.
3. Bertoša, Slaven. 2017. „Mune u novom vijeku (s posebnim osvrtom na iseljavanja prema Pulji)”. *Croatica Christiana periodica*, 41/80, str. 31–48.
4. *Bollettino del Clero della Diocesi di Fiume*, I. (1934.), 4, str. 1–2.
5. Botica, Ivan; Ružica Brčić. 2017. „Rječnik manje poznatih riječi”. *Fontes: izvori za hrvatsku povijest*, 23/1, str. 163–169.
6. Cristofoli, Benedicta. 1931. *Pagine di storia fiumana e benedettina. Il monastero delle Benedettine di Fiume*. Fiume: Stab. grafico Fiumano Ger. Derencin.
7. Doričić, Robert; Helena Doričić. 2016. „Anostra besgreka – crkva svetoga Andrije apostola u Žejanama”. *Mune i Žejane Maksu Pelози: Zbornik radova sa znanstvenoga skupa Mune Maksu Pelози, Vele Mune, 24. listopada 2015*. Robert Doričić (ur.). Žejane: Udruga Žejane, str. 85–99.
8. Doričić, Robert; Ivana Eterović. 2014. „Antroponimija u ispravama lovransko-ga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća”. *Zbornik Lovranščine*, 3, str. 163–188.
9. Doričić, Robert; Ivana Eterović. 2016. „Teštamenti lovranskog notarijata – pogled u svakodnevicu Lovranštine druge polovice 18. stoljeća”. *Zbornik Lovranščine*, 4, str. 59–72.
10. Eterović, Igor; Ivana Eterović. 2013. „Devet lovranskih oporuka iz druge polovice 18. stoljeća: povijesna i jezična analiza”. *Histria*, 3, str. 61–97.
11. Eterović, Igor. 2016. „Prilog istraživanju munske mikrotoponimije: mikrotoponimija Malih Muna”. *Mune i Žejane Maksu Pelози: Zbornik radova sa znanstvenoga skupa Mune Maksu Pelози, Vele Mune, 24. listopada 2015*. Robert Doričić (ur.). Žejane: Udruga Žejane, str. 249–267.
12. Knjižnica Sjemeništa u Rijeci. *Ostavština Maksa Peloze*, Dopuna oporuke Jurja Samse (27. 2. 1754.), kutija Mune.
13. Kuhar, Kristijan; Marko Medved. 2021. „Novootkriveni glagoljski fragmenti u arhivu riječkih benediktinki”. *Fluminensia*, 33/2, str. 487–506.
14. Luca, Giovanni. 2016. „Rapporti fra la stazione curata di Mune e l'ordinamento di Trieste e Capodistria (1789-1914)”. *Mune i Žejane Maksu Pelози: Zbornik radova sa znanstvenoga skupa Mune Maksu Pelози, Vele Mune, 24. listopada 2015*. Robert Doričić (ur.). Žejane: Udruga Žejane, str. 23–84.
15. Margetić, Lujo. 1996. *Makso Pelоза i Mune. Liburnijske teme*, knj. 10. Mune: Katedra Čakavskog sabora Opatija.

16. Medved, Marko. 2022. „Kronotaksa opatica samostana benediktinki sv. Roka u Rijeci”. *Croatia Christiana periodica*, 46/89, str. 59–72.
17. Medved, Marko. 2023a. „Benedettine del monastero di S. Rocco a Fiume (Rijeka)”. *Benedictina. Rivista del centro storico benedettino italiano*, 70, str. 49–70.
18. Medved, Marko. 2023b. „Benediktinska prisutnost u Rijeci i okolici”. *Crkva u svijetu*, 58, suppl. 1, str. 247–264.
19. Munić, Darinko. 2002. „Prvi popis kastavskih kućedomačina iz 1723.”. *Kastav od najstarijih vremena do suvremenih dana*, *Zbornik Kastavštine*, 10, str. 108–104.
20. Nadbiskupijski arhiv u Rijeci [NAR], *Acta*, 377/1934.
21. Nežić, Ivana. 2019. „O toponimima u oporukama lovranskoga notarskog ureda iz druge polovice 18. stoljeća”. *Zbornik Lovranščine*, 6, str. 119–157.
22. Ostojić, Ivan. 1964. *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima, II*. Tkon – Split: Benediktinski priorat, str. 212–214.
23. Peloza, Makso. 1983. „Pregled povijesti Opatijskog krasa”. *Liburnijske teme*, 5, str. 63–82.
24. „Popis i karta cesta. Interaktivna karta s označenim cestama”. URL: <https://zuc.hr/popis-i-karta-cesta/> (20. studenoga 2024.).
25. Rački, Franjo. 1947. *Prilozi k povijesti grada Sušaka*. Sušak: s. n. URL: <https://svevid.locloudhosting.net/files/original/1f1f32ba59da338fb000465cb3f91f22.pdf> (20. studenoga 2024.).
26. Roglić, Josip; Rudolf Maixner; Lavo Čermelj; Milan Gržetić; Ivan Pucić (ur). 1946. *Cadaastre national de l'Istrie: d'après le recensement du 1er octobre 1945*. Sušak: Edition de l'Institut Adriatique. URL: <https://hdl.handle.net/11686/file22929> (20. studenoga 2024.).
27. „Uređena zemlja (*One Stop Shop*) Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije te Državne geodetske uprave”. URL: <https://oss.uredjenazemlja.hr/public-services/search-cad-parcel> (20. studenoga 2024.).
28. Župni arhiv Mune – Žejane (Veli Brgud). *Kronika župne crkve sv. Marije Mand. na Munah*, bez numeracije.
29. Župni arhiv Mune – Žejane. *Status animarum Parochiae: Mune ab anno 1909...*, bez numeracije.

Summary

MALE MUNE CODICIL FROM THE 18TH CENTURY – A GLIMPSE INTO THE PAST OF EVERYDAY-LIFE AT THE OPATIJA KARST

In the rich legacy of historian and priest Makso Peloza, PhD, the supplement to the will of George Samsa (originally: *Giorgio Samsa*) from the village of Male Mune is preserved. This statement of the testator's last will was written down by a local priest in 1754 in front of witnesses. In addition to providing an insight into the past of inheritance relations, it is a multifaceted valuable resource for researching the history of daily life in the area of the Opatija Karst to which the village of Male Mune belongs, especially given the rarity of such archival material.

Starting with the content analysis of the will, the authors provide an overview of the territorial and church affiliation of the village of Male Mune in the mid-18th century. The authors also present the anthroponyms and microtoponyms recorded in the will, which continue to exist even today.

Keywords: Male Mune, 18th century, codicil, the history of everyday-life

Prijepis:

[1]

I(n). N(omine). J(esu).

In N(omine): X(ris)ti... Amen

In casa del Giorgio Samsa li 27 di febraio
1754.

Vedendo la sua eta gia avanzata d'anni 94 e
la sua malatia continua volle disporre con la-
sua poverta accio doppio la sua morte non
venghino le liti et intrighi tra i suoi due
figli Giorgio et Gioanni i qualli gia sono dispartiti
e sodisfati restando ancora i due peci una
chiamato Brih e tal' (?) altra Poglianiza i qualli due
peci doppio la sua morte volle che si sparti(s)
cono fraternamente vole et ordina al suo figlio
Giorgio che deve dare al suo fratello Gioanni
petice dieci con far gli la meta detta muro
della sua habitacione e la metta delli legni (?)
e la meta delle porte. Volle et ordina al suo
figlio Giorgio che deve pagare anualmente
tre S. mese. La prima per il padre e la
madre nel giorno di S. Tomaso. La seconda
per i suoi antenatti nel giorno di S. Blasio.
La terzza per l'anime del purgatorio alla
domenica avanti tutti santi per cio lascia
al deto suo figlio Giorgio l'orto con il suo circuito
chiamato Sleb. Volle et ordina che il deto
Sleb non venghi mai alla divisione accio con
piu' facilita venghi sodisfato il drito del urbario
della Sig.a e le S. mese di sopra dite le qualli
si pagarano fina che sara frutuoso l'orto sopra
deto in presenza

[2]

Dei testimoni Mattio Valetich Mattio Ducich

Giorgio Ouzarich et me infra scritto

Michiele Palicha

Curato(r) sup(r)a

Prijevod:

[1]

U i(me) I(susovo)

U i(me): K(ris)tovo... Amen

U kući Jurja Samse 27. veljače

1754.

Vidjevši svoju poznu dob od 94 godine i
bolest koja napreduje, želi raspolagati
svojom sirotinjom da nakon njegove smrti
ne bi došlo do svađa i spleta između njegove dvojice
sinova Jurja i Ivana koji su već raspodijeljeni
i namireni, ostajući još dva dijela
zvan Brih i drugi Poljanica za koje želi
da nakon njegove smrti budu bratski podijeljeni
želi i zapovijeda svomu sinu
Jurju da mora dati svomu bratu Ivanu
deset petica za izgradnju polovice zidova
njegove kuće i polovicu dasaka (?)
i polovicu vrata. Želi i zapovijeda svomu
sinu Jurju da mora godišnje plaćati
tri svete mise. Prvu za oca i
majku na dan sv. Tome. Drugu
za svoje pretke na dan sv. Blaža.
Treću za duše u čistilištu
u nedjelju uoči Svih svetih te za to ostavlja
rečenom sinu Jurju vrt s okolicom
zvan Žleb. Želi i naređuje da rečeni
Žleb nikad ne smije biti dijeljen tako da
s većom lakoćom bude namirena obveza prema urbaru
gospoštije i za gore spomenute svete mise koje
će se plaćati dok bude plodonosan gore spomenuti vrt
rečeno u prisustvu

[2]

svjedoka Mateja Valetića, Mateja Dučića

Jurja Ovčarića i mene niže potpisanoga

Mihael Paliha

dušobrižnik gore